

CIPRA 1989

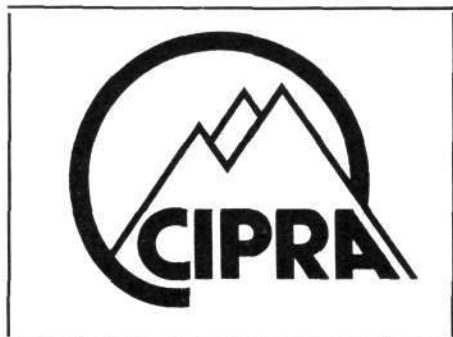
KONVENCIJA O ZAVAROVANJU ALP

JANEZ BIZJAK

Narodni parki, njihovo poslanstvo v navskrižu različnih interesov, zahteve in resničnost — tak je bil delovni naslov letošnjega (28.—30. 9. 1989) letnega zasedanja Mednarodne komisije za zaščito alpskih območij (CIPRA). Tokrat je strokovno srečanje organizirala Avstrija, izbrali pa so informacijsko središče narodnega parka Visoke Ture v prijazni vasi Döllach-Grosskirchheim (Velika Cerknica). Poleg osnovne teme so udeleženci zadnji dan obravnavali tudi osnutek alpske konvencije, kakršno je pripravila CIPRA.

MISLI Z ZASEDANJA

Ne glede na to, ali narodni parki so ali pa jih ni oz. četudi jih ne bi bilo, potrebujejo Alpe (poleg Sredozemlja največji ekosistem in naravni fenomen Evrope)

in z njimi vsa Evropa posebne mirne cone, kamor človek ne sme več posegati. Zaveštno se odpovedati vsakršni dejavnosti na nekaterih območjih in prepustiti naravi, da dela po svojih zakonih, je na prvi pogled težko razumljiv in neživljenjski ekofundamentalizem. Toda le na prvi pogled! Nihče ni nikoli in nikjer dovolil naši generaciji, da z nerazumnimi dejanji in posegi v mogočen naravni sistem že vsa povojna desetletja ruši naravno in ekološko ravnotežje Alp. Miselnost, ki jo obvladuje sindrom »za nami potop«, vodi v popolno razvrednotenje gorskega sveta. Sposobnost in pripravljenost družbe, da zavaruje del narave in pokrajine, kjer živi in od katere živi, je odmerjena s stopnjo in ravni njene kulture. Vsaka občina mora oz. bi morala imeti svoje zaščiteno naravno območje. In vsak narod svoj narodni park! Če kaj dá nase!

Da Alpe zadnja leta hitro propadajo in se spreminjajo, je na podlagi analiz in

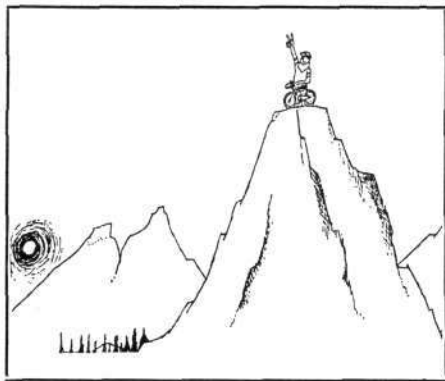
večletnih opazovanj opozoril predstavnik avstrijske službe za plazove. Ni predlagal, ampak je rotel prisotne, naj s svojo glasnostjo vsak v svoji deželi pomagajo, da bodo ukrepi za zaščito Alp sprejeti čimprej: takoj drugo leto in ne šele leta 1991, ko naj bi ratificirali alpsko konvencijo.

Letalski promet nad Alpami postaja iz leta v leto večji problem. Ne le zaradi hrupa (heliski, aerotaksi itd.), ampak zaradi onesnaževanja okolja. Raziskave namreč kažejo vedno več sledov kerozina na alpskih ledenikih. Kaj to pomeni, ni težko ugotoviti, če se zavedamo, da so ledeniki največji rezervari pitne vode v Srednji Evropi. Zahteve po drastični omejitvi zračnega prometa nad Alpami redko padejo na plodna tla. Nasprotno! Dejstvo, da so pred nedavnim, ne da bi vprašali ali seznanili prizadete, razširili mednarodni zračni koridor na liniji München—Jug in smerem čez Karavanke dodali še novo linijo, ki poteka direktno čez vrhove Triglava in Velikega Kleka (Grossglockner), ne pomeni drugega kot neodgovorni cinizem. S tem so prizadeti trije narodni parki Vzhodnih Alp: Triglav, Visoke Ture, Berchtesgaden; po seznamu IUCN norm so parki v Alpah že dolgo ogroženi in vprašljivi. Ker so letalski koridorji stvar mednarodnih sporazumov, bi bilo zanimivo zvedeti, kdo in kdaj, predvsem pa s kakšnimi argumenti in v čigavem imenu je v naši zvezni skupščini pomagal ratificirati to kukavičje jajce.

V Alpah se uveljavlja novo vrednotenje gorskega kmetijstva, kar je razvidno tudi v osnutku konvencije. Kmetijstvo ima visoko v gorah poleg ekonomske tudi ekološko vlogo (ohranjanje kulturne krajine). Razvijati in ohranjati to večpomensko dejavnost v skladu z naravnim ravnotežjem pomeni negovati vse tisto, kar zmoreta dati narava in zemlja brez umetnih dodatkov. Ti sicer pospešujejo in povečujejo rast pridelkov in krme, iz leta v leto pa zemljo vedno bolj izčrpavajo in siromašijo v njeni vitalnosti. Temu pripomore tudi pospešeno uvajanje monokultur, kar zmanjšuje pestrost različnih vrst, prav ta pestrost pa je poseben fenomen alpske pokrajine. Drugačno vrednotenje gorskega kmetijstva zahteva vzporedno družbeno stimuliranje in subvencioniranje. Brez takih ukrepov in regulativov bo alpska kulturna krajina še naprej propadala.

ALPSKA KONVENCIJA

Osnutek, ki ga je letos pripravila CIPRA, se razlikuje od osnutka, ki ga vzporedno sestavljajo vlade alpskih držav. CIPRA predlaga več radikalnih ukrepov, katerih

posledice so velike finančne obveznosti za vsako deželo. Ideja o alpski konvenciji je posledica velikih naravnih katastrof, ki so pred tremi leti pretresle posamezne alpske predele (Valtellina, Južna Tirolska, Adelboden, Bavarska). Zaveda se skupni odgovornosti za nadaljnjo usodo Alp ter nujnost ukrepov, ki naj preprečijo nadaljevanje brezumnega izkoriščanja gorskega sveta, sta botrovali sestavljanju alpske konvencije. K odločnosti in ažurnosti so prispevale tudi dobre in slabe izkušnje številnih resolucij in deklaracij. Konvencija postane obvezna, ker jo sprejemajo na ravni vlad in držav, resolucije pa so stvar dobre volje. Alpska konvencija naj bi postala nekakšna nova »magna charta« za vsakršno poseganje v Alpe.

Vrstni red sprejemanja je že znan. Oktobra 1989 so osnutek obravnavali ministri za varstvo okolja alpskih držav; CIPRA je bila na tej konferenci (Garmisch-Partenkirchen) enakopraven partner. Vse leto 1990 bodo osnutek pilili strokovnjaki (ekologi, biologi, gozdarji, agronomi). Leta 1991 bo konvencijo sprejel ministrski komite Evropskega sveta, v drugi polovici istega leta pa jo morajo ratificirati vse alpske države. Alpska konvencija bo začela veljati v magičnem letu Evrope 1992. Konvencija je razdeljena v več vsebinskih sklopov, vsak pa ima strokovno utemeljene cilje in ukrepe. Poglejmo nekatere (kratak oris)

● Urejanje prostora:

Za vsak večji poseg v prostor je obvezna poprejšnja ekološka presoja o vplivih, obremenitvah in posledicah na naravo in okolje. Alpe so s svojo bogato naravo in pokrajino skupna dediščina za vso Evropo. Konvencija zahteva, da je treba čimveč območij izločiti iz nadaljnjega tehničnega in turističnega urejanja ter jih obvarovati pred nasiljem brezobzirne potrošniške družbe.

● Gorsko kmetijstvo in varstvo tal:

S konkretnimi ukrepi in vabljenimi programi zavarovati obstoj gorskih kmetij; spodbujati in finančno podpirati družinske

kmetije. V ekološko senzibilnem alpskem prostoru posebej stimulirati kmetijstvo tam, kjer pomaga ohraniti zaščitene površine (biotopi, naravne znamenitosti itd.).

● Gorski gozdovi:

Iz vseh gorskih gozdov je treba izločiti vsakršno nadaljnjo turistično izrabo, posebno zimski šport. Gospodarjenje v še zdravih visokogorskih gozdovih mora biti podrejeno izključno varovalni vlogi. Težki tovorni in tranzitni promet skozi gozdna območja Alp je treba prepovedati, ostali promet pa drastično omejiti (omejitve hitrosti, obvezna uporaba katalizatorjev itd.).

● Razvoj naselij:

Konvencija predvideva močno omejevanje gradnje počitniških naselij, počitniških hiš in apartmajev, gradnjo novih tranzitnih cest in urejanje stalnih kampov za avtomobilске prikolice. Ohraniti in varovati stara jedra alpskih naselij, jih po potrebi sanirati in obnoviti. Naselja morajo ohraniti svoj obraz, svojo slikovitost, svojo fizionomijo. Posamezne alpske pokrajine so spoznavne po značilnostih naselij, zaselkov, kmetij.

● Turizem:

V osnutku konvencije zelo slabo kaže za nadaljnji razvoj množičnega turizma. Posebne omejitve so določene za zimski šport (omejevanje nadaljnje gradnje žičnic in drugih smučarskih naprav). V visokogorskem svetu osnutek konvencije (CIPRA) prepoveduje velike športne prireditve (svetovna prvenstva, olimpiade). Prepoved za heliski je predvidena za vse alpske dežele.

● Promet:

V tem poglavju je konvencija zelo radikalna: obvezuje vse alpske države, da preusmerijo težki tranzitni tovorni promet na železnico, v vmesni fazi pa ga močno omejijo (prepoved nočnih voženj, omejitve nosilnosti na 28 ton, občutno povečanje cestnin itd.).

● Varstvo voda:

Konvencija predvideva posebno zaščito obal rek, jezer, močvirij. Sedanja zakonodaja na tem področju bo treba preveriti, nekatere ohlapne ukrepe preklicati in neustrezne zakone ukiniti.

Naslednje leto bo CIPRA zasedala v Sloveniji. Določena je tudi tematika: vodno bogastvo Alp, fenomen življenja in predmet izkoriščanja.

Vsako darilo, ki ga boste dali za božične in novoletne praznike, bo drago — pa še videti ne bo kaj. Kaj ko bi planinskemu prijatelju ali dobremu znancu podarili naročnino na Planinski vestnik? To darilo bi vsak mesec znova prihajalo na prijateljev dom in ga spominjalo na vas in na letošnje praznike. Na koncu leta bo to več kot 550 strani debela knjiga, ki bo bistveno dopolnila njegovo planinsko knjižnico.